

LUE

Lapin Kansa

LAUANTAINA

Retki
jättiläispuumetsään

Laivamatka
menneisyyteen

Äiti, joka ryhtyi
mäkivalmentajaksi

■ Margit Pudas-Timonen esittelee käpyä, josta jättiläispunapuu saa alkunsa.

Opettaja kohtasi puiden kuninkaan Kaliforniassa

■ **Rovaniemi**
Petteri Holma

Rovaniemeläinen kuvaamataidon lehtori **Margit Pudas-Timonen** harrastaa vapaa-aikanaan matkailua ja puita. Menneenä kesänä hän yhdisti harrastuksensa pistäytyen Yhdysvaltojen Kalifornian osavaltiossa seudulla, missä kasvavat maailman pisimmät, suurimmat ja vanhimmat puut.

Maailman pisin puu, *Stratosphere Giant* on yli 112-metrinen. Maailman tilavin puu on nimeltään *General Sherman*, tilavuudeltaan hieman alle 1500 kuutiota. Maailman vanhin puu on puolestaan *Metusalem*, iältään yli 4750 vuotta.

Retki jättiläispunapuumetsään oli kokemus, jonka Margit Pudas-Timonen muistaa lopun ikäänsä.

MARGIT PUDAS-TIMONEN

Jättiläisten heimoa

■ Yhdysvaltain jättiläispuut kuuluvat sypressien heimoon. Ne jaetaan kahteen punapuiden sukuun Sequoiaan ja Sequoiadendroniin, missä molemmissa esiintyy vain yksi laji. Kalifornian rannikon ikivihreitä puita (Sequoia sempervirens) kutsutaan rannikon punapuuksi (Coast redwood) tai vain puunapuuksi. Osavaltion itäosissa viihtyvä Giant Sequoia (Sequoiadendron gigantea) tunnetaan myös nimillä bigtree, Sierra redwood ja giant redwood (jättiläispunapuu).

■ Punapuita kasvaa 500 kilometrin kaistaleella rannikon tuntumassa San Franciscon eteläpuolella Oregonin rajalle asti vuoristoissa maastossa, missä ilma on sopivan kuivaa ja minne mereltä saa puva usva tuo päivittäin kosteutta. Rannikon punapuita löytyvät maailman pisimmät puut, kun taas jättiläispunapuut ovat painoltaan ja tilavuudeltaan maailman suurimpia.

■ Jättiläispunapuiden uudistuminen on vaikeutunut viimeisen sadan vuoden aikana. Syyt ovat metsäpalojen väheneminen (palo saa punapuun tuotamaan siementä, jotka tarvitsevat itäkkeen aurinkoisien ja paljaan kivennäismaan, joka syntyy varmimmin metsäpalojen jälkeen), ilmaston lämpeneminen ja turismin kasvu alueella.

■ Punapuiden suuren koon syyksi on arveltu ym. ympäristön säilymistä kasville suosiollisena vuosien jonojen aikana. Se johtuu Sierra Nevada vuoriston alueen rytmikkästä vaihtelevuudesta, jonka osana on Yhdysvaltojen korkeimpiin kuuluva vuori Mount Whitney (4417 metriä). Alueen länsirinteet tarjoavat ideaaliset kasvuolosuhteet leutojen ja kosteiden talvien sekä kuivien ja lämpimien kesien ansiosta. Puiden jopa 70-senttimetrinen kilpikaama on hyvä suoja metsäpaloja ja hyönteisiä vastaan, ja vaikka punapuiden juuret ulottuvat vain 1-2 metrin maan pinnan alle, vain pahimmat myrskyt onnistuvat kaatamaan niitä.

■ Suurimmat jättiläispuut on nimetty tunnettujen henkilöiden, sijaintipaikan tai muodon mukaan. Tilavuudeltaan maailman suurin puu on General Sherman. Muita tunnettuja ovat Washington, General Grant, President, Lincoln, Franklin ja Genesis. Sherman ja Grant ovat Yhdysvaltain sisällissodan sankareita. Rannikon punapuiden lipunkantajana on 112,3-metrinen Stratosphere Giant. Sen lajitovereita ovat Del Norte Titan, Iluvatar, Lost Monarch, Howland Hill Giant, Sir Isaac Newton, Terex Titan, Adventure ja Arco Giant.

■ General Sherman mitat: Tilavuus 1489 kuutiota, pituus 83,8 metriä, paksuus tyveltä 11,1 metriä ja läpimitta 55 metrin korkeudella 4,3 metriä. Paksumman oksan halkaisija 2,1 metriä. Alimman suuren oksan etäisyys maasta 40 metriä. Ika 2300-2700 vuotta.

Pienestä maailman suurimmaksi

■ Kalifornia, Yhdysvallat
Margit Pudas-Timonen

Yksi Kalifornian suurimmista ja parhaiten hoidetuista punapuualueista on Humboldt Redwoods State Park. Se on kolmisensataa kilometriä San Franciscosta pohjoiseen, osavaltion halki etelästä pohjoiseen leikkaavan moottoritien 101:n varrella.

Mainio tapa aloittaa maailman suurimpiin puihin tutustuminen on ajella hiljaiseen puiston läpi 53 kilometrin pituisella Avenue of the Giants-tietä pitkin. Pepperwoodista alkavan ja Phillipsvillen päättyvä kapea asfaltoitu puistotie mutkittanee valtaisan holvikaton alla, joka muodostuu paksuudeltaan monimetristen ja jopa 100 metrin pituisten puiden oksistoista.

Matkan varrella voi pysähtyä lukuisiin kohteisiin, ajaa puun tyveen tehdyn aukon läpi tai viettää hetken puun juurakon sisään rakennetussa huoneessa, jossa voi myös asua.

Erästä puuta kutsutaan nimellä Chimney Tree eli savupiippupuuta. Tuvan katolla aukeaa taivas. Puu on alunperin katkennut ja sittemmin lahonnut.

Kerrotaan myös, että puiden latvustoissa eläisi punapuiden puolustamiseen vihkiytyneitä luonnonsuojelijoita.

■ Jättiläispunapuun käpy on hämmästyttävän pieni.

Rölli-peikko metsässä

Päällimmäisenä ajatuksenani metsän läpi ajaessani on, mitäköhän 1800-luvun siirtolasmiehet miettivät kirveineen, kun saivat kaadettavakseen näitä monen metrin paksuisia ja satametrisiä puita.

Poikkean puistotietä hyvin vanhaan metsään, jota kutsutaan Founders Groveksi.

Paikan syntyhistoria sai alkunsa 1917, jolloin joukko arvostettuja kansalaisia

lähti John D. Rockefellerin johdolla arvioimaan mahtavia punapuualueita. Kun kävi ilmi, ettei jättiläispuita oltu suojeltu, ryhmä perusti Save-the-Redwoods League-eli "Pelasta punapuu"-ryhmän. Vuoteen 1921 mennessä he olivat ostaneet nykyisen 21000 hehtaarin suuruisen alueen, jonka he nimesivät preussilaisen luonnontieteilijän Alexander von Humboldtin mukaan Humboldt Redwood State Park-puistoksi. Myöhemmin he ovat laajentaneet toimintansa Californian koko noin 70 000 hehtaarin suuruiselle punapuualueelle.

Rosorunkoiset puut kohoavat korkeuksiin. Auringon säteet suodattuvat maastoon korkealla olevien oksistojen läpi tehden metsästä satumaisen.

Saniaiset ja jäkälät sekä tuhattvuotisten runkojen pinnat loistavat kevyen vihreällä luoden vaikutelman sademetsästä. Valtaisia ajan patinoimia naivoittuneita runkoja lepää saniaismatolla.

Jotkut puut ovat kaatuneet niin, että niiden ontoissa rungoissa saattaa kävellä selkään suorassa kuin suuressa tunnelissa. Vaikuttavia ovat myös seinämänä toistakymmentäkin metriä kohtisuoraan ylöspäin kohoavat kantojuurakot.

Tähän metsään saattaa kuvitella Rölli-peikon hyppelehtimään. Se näyttäisi tosin tässä maisemassa pikkuruiselta. Maassa makaavat jättiläisrungot Rölli joutuisi ohittamaan saniaisten keskellä puikkelehtien.

Aluskasvillisuus on lajimääräisesti niukka, siitä pitävät huolen korkeuksiin kohoavat oksistot.

Tämän metsän tunnetuin puu on yli 112,5-metrinen ja 5,2 metrin paksuinen Dyerville Giant, joka ehti kaatua kahden muun lajitoverinsa kanssa eräänä tulinä päivänä 1991 sataseisen jakson jälkeen, kun maaperä oli pehmentynyt ja juurten ote maahan löyhtynyt.

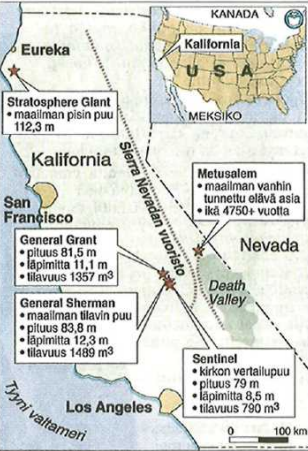
Dyervillen puuta pidettiin aiemmin maailman suurimpana punapuuna paitsi pituutensa myös paksuutensa vuoksi. Sen viereen vinoittain kaatunut runko on katkaistu retkeilypolun kohdalta, jolloin Dyervillen puuta pääsee ihailemaan vierestä.

Nykyisin täällä elävistä on pisin 105-metrinen ja 3,8 metrin paksuinen Founders Tree.

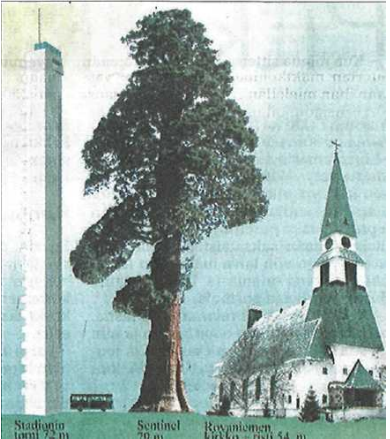
Kirjallisuudesta kävi myöhemmin ilmi, että olin ajanut maailman pisimmän "tunnetun elävän asian", 112,3 metrin pituisen Stratosphere Giant -punapuun ohi. Humboldtin puiston Redwood Creekissä kasvavat punapuut ovat itse asiassa valanneet maailman kolmen pisimmän puun tittelin. Mitalikolmikko kasvaa vain parin kilometrin etäisyydellä toisistaan.

Puiden sijainti on salainen, sillä niitä suojellaan yleisöltä tallaisesta aiheutuvan juuristovaurioriskin vuoksi. Aion palata myöhemmin takaisin alueelle ja patikoida pisimmän luo.

San Franciscon ja Los Angelesin väliltä siirryn valtatieltä numero 1 sisämaahan.

Vertailugraafi osoittaa, kuinka suuri 79-metrinen Sentinel on Helsingin Stadionintorin ja Rovaniemen kirkkoon verrattuna.

Ykköstiettä pidetään yhtenä maailman kauneimmista maisemateistä. Tie kulkee Tyynenvaltameren rannan tuntumassa. Kalliokielekkeiltä avautuu upeat näkymät merelle, josta jättiläispuut saavat, niin rannikolla kuin Kalifornian sisäosissakin, tarvitsemansa kosteuden.

Rannikon punapuut tuntuvat nuorilta ja terhakkailta, vaikka ikää on niillekin kertynyt 2000 vuotta.

Kuninkaan kohtaaminen

On mentävä Kalifornian sisäosiin Sierra Nevada vuoriston kupeeseen löytääkseen jättiläispunapuut. Ne nautitsevat katseeni.

Ensimmäisen kontaktin näihin jättiläisiin saan Sequoia National Park -puiston kasvat -museon pihalla, jossa kasvaa suurimpien puiden joukkoon kuuluva 79-metrinen ja tyveltään 8,5 metrin paksuinen Sentinel. Se oli kokonaan valokuvattavissa toisin kuin vieläkin suuremmat General Sherman ja General Grant.

Jättiläismetsä on käsittämätön. Siinä se on unelmani! Tuntuu ihmeelliseltä seistä toistakymmentä metriä paksun ja yli 80-metrinen General Shermanin tyvellä.

Seison tilavuudeltaan ja painoltaan maailman "suurimman tunnetun elävän asian", puiden kiistattoman kuninkaan vieressä. Puu on pönäkkä, turvallisen tuntuinen, hienostunut ja yksinvaltiainen. Arvokkuus suorastaan hohtaa siitä.

Metsä tuntuu nyt vanhemmalta, viisaammalta ja rauhallisemmalta. Tunnelma on kiireetön. On kuin aika olisi pysähtynyt. Pienemmät jättiläiset ympäröivät Shermania.

Tunnen syvää kunnioitusta puuta kohtaan. Rupattelen sille hiljaisella äänellä. Miten somaa olisikaan istua sen oksalla ja rutistaa sitä, mutta kun ensimmäinen oksa on taivaissa 40 metrin korkeudella, puuhun on mahdotonta kiivetä. Senpä takia jättiläiset ovatkin säilyneet ihmisten innokkuudelta.

Pohdin nojaillessani runkoa vasten, miten voisin havainnollistaa mittasuhteita ystäväilleni Suomessa. Puun valokuvaaminen on mahdotonta oksien levittäytyessä korkeaksi katoksi. Vietän tovin sen tyvellä vertailukohtia miettiessä.

Shermanin muhkeat strategiset mitat yksityiskohdissaan ovat: pituus 83,5 metriä, tyviläpimitta 12,3 metriä ja tilavuus 1489 kuutiota. Suurimpien kotimaisten mäntyjen tilavuus on korkeintaan parikymmentä kuutiota.

Pisimmät kotimaiset männyt ovat 40-

Poiku halki punapuumetsän.

Puun rungon sisällä käveleminen on erikoinen ja koskettavakin kokemus.

"Tuntuu ihmeelliseltä seistä toistakymmentä metriä paksun ja yli 80-metrinen Generoi Shermanin tyvellä."

metrisiä, mikä on Shermanin alimman oksan korkeus. Puun vahvimman oksan paksuus on 2,1 metriä, mikä on kaksi kertaa enemmän kuin Lootinpetäjän, Rovaniemen paksuimman puun, tyvi.

Jos Sherman kasvaisi Rovaniemen kirkon vieressä ja se kaatuisi, tarvittaisiin sen kuljettamiseen 30 täysperärekkaa. Jos yhden rekan pituus on 25 metriä, syntyisi autoista kirkolta Sampoaukiolle ulottuva 800 metrin pituinen rekkajono.

Terveiset vanhimmalle puulle

Hyvätellen puun hellästi ja jatkan matkaani autolle ja kohti General Grantia, joka on nimetty Yhdysvaltain kansalliseksi joulupuuksi. Pian se on edessäni, maailman 3. tilavin puu.

Sopuhausaisesti kehittyneenä se seisoo aukkealla. Sitäkin oli mahdotonta valokuvata tiiviin latvuksen vuoksi.

Koululaisluokkaa on ihastelemaan kansallispuuta. Kerron heille Suomen havupuista, joiden paksuimmat yksilöt lie-nevät parin metrin luokkaa tyveltään.

Jätän haikein mielen alueen. Siirryn jälleen White Mountain -vuorten vihemännikköön töihin.

Vien jättiläispuita terveiset Metusale-mille, joka vaatimattomasta koostaan huolimatta kantaa "maailman vanhimman tunnetun elävän asian" titteliä.

Vanhin elävä jättiläispunapuu on noin 3200-vuotias, kun Metusalem on jo yli 4750-vuotias puuvanhus.

Kirjoittaja on rovaniemeläinen kuvaamataidon lehtori, joka harrastaa vapaa-aikanaan matkailua ja puiden tarkkailua.